

Ярошович В.І.

Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО МОЖЛИВОСТЕЙ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ У МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано сучасний стан нормативно-правового забезпечення державної молодіжної політики в Україні на сучасному етапі. Досліджено головні тенденції соціальної активності молоді щодо участі у молодіжних громадських організаціях та об'єднаннях. Обґрунтовано актуальність доповнення підзаконними актами чинного законодавства щодо державної молодіжної політики у частині забезпечення її реалізації. З'ясовано необхідність удосконалення організаційно-правових механізмів управління у державній молодіжній політиці України.

Ключові слова: державна молодіжна політика, нормативно-правове забезпечення, державне управління, молодь, законодавчі акти, громадські організації та об'єднання, соціальна робота.

Постановка проблеми. Сучасні виклики геополітичної ситуації щодо державної молодіжної політики поставили вимогу внесення коректив до низки Законів України, що стосуються діяльності молодіжних громадських організацій. Зміни дотичні форм фінансової підтримки органами державної влади та місцевого самоврядування молодіжних громадських організацій, у тому числі, шляхом залучення до виконання замовлень для об'єднаних територіальних громад [5, с. 136]. Доречно зазначити, що в Україні поки що немає досконалого законодавства про соціальне замовлення, що перешкоджає реалізації викликів сьогодення.

Одними з найголовніших питань соціально-гуманітарної політики держави, до яких було повернуто увагу ще з 90-х років минулого століття стали державна молодіжна політика, зокрема підтримка молодіжних громадських організацій, про що відповідні правові характеристики відобразилися у базових законодавчих актах. Важливими були такі питання, як визначення місця та ролі молодіжних організацій у суспільстві, їх державна підтримка, створення та забезпечення необхідних соціально-економічних, організаційних, правових умов для ефективного функціонування державної молодіжної політики для розбудови демократичного громадянського суспільства в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Численна кількість нормативно-правових актів було розроблено Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту за участю науковців, практиків,

представників молодіжних і громадських організацій [10]. Молодіжні громадські організації, як об'єднання громадян, створювалися для задоволення та захисту соціальних, економічних, наукових, спортивних, культурних та інших спільних інтересів і потреб молоді [8]. Нормативно-правова регламентація характеризувала особливості організаційних та правових складових діяльності молодіжних громадських організацій і державні гарантії забезпечення їх діяльності.

Це сприяло врегулюванню взаємовідносин організованого молодіжного руху з органами державної влади та суспільством. Вагому роль у розробці законодавчої бази відіграли органи державної влади, а також науковці та представники молодіжного руху. У роботі над нормативно-правовими актами беруть активну участь народні депутати України, Міністерства України у справах сім'ї та молоді, Державного комітету спорту і туризму України [3]. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є вивчення питання молодіжних громадських організацій, аналіз законопроектів, дослідження процедури розробки актів, перелік суб'єктів законотворення.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз законодавчого та нормативно-правового забезпечення державної молодіжної політики щодо можливості самореалізації молоді в Україні.

Для цього потрібно вирішити низку завдань:

1. Проаналізувати сучасний стан нормативно-правового забезпечення державної молодіжної політики в Україні на сучасному етапі.

2. Дослідити головні тенденції соціальної активності молоді щодо участі у молодіжних громадських організаціях та об'єднаннях.

3. Обґрунтувати актуальність доповнення підзаконними актами чинного законодавства щодо державної молодіжної політики у частині забезпечення її реалізації.

4. З'ясувати необхідність удосконалення організаційно-правових механізмів управління у державній молодіжній політиці України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Молодіжні громадські організації здійснюють діяльність, спрямовану на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних потреб, а також на соціальне становлення молоді як повноцінних членів суспільства. Важливим є формування принципів діяльності громадських молодіжних організацій, їх членство, права, участь у підготовці та прийнятті консолідованих рішень з питань державної молодіжної політики. Форми державної участі, фінансову підтримку діяльності та відповідальність молодіжних громадських організацій за порушення законодавства повинна пропагувати державна молодіжна політика [9].

Нормативно-правові акти, затверджені Кабінетом Міністрів України, визначають форми державної підтримки молодіжних об'єднань: надання інформації, методичної та організаційної допомоги, сприяння створенню підприємств, установ і організацій, які надають послуги молоді, або сприяють зайнятості молоді, звільнення від сплати за державну реєстрацію та реєстрацію їх символіки [15]. Фінансову підтримку молодіжним організаціям можуть надавати органи влади; у місцевих бюджетах повинні передбачатися видатки на реалізацію програм молодіжних об'єднань.

У випадку делегування органами виконавчої влади та місцевого самоврядування повноважень щодо реалізації відповідних проектів чи заходів громадським організаціям, вони можуть отримувати фінансову та матеріальну допомогу [4, с. 89]. Також властивою стала співпраця у межах державної молодіжної політики молодіжних організацій з політичними партіями, професійними організаціями громадськими об'єднаннями для досягнення спільної мети. В Україні законодавство трактує молодіжні громадські організації як об'єднання громадян, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих та інших спільних інтересів [12].

Органи державної влади та місцевого самоврядування мають бути зобов'язані залучати громадські об'єднання молодих громадян до розроблення й обговорення проектів рішень з питань державної молодіжної політики. Важливо обумовити процедуру проведення соціальної роботи з молодим поколінням, характеризувати її напрями, форми, окреслити завдання центрів соціальних служб для молоді, права та обов'язки фахівців із соціальної роботи [6, с. 115]. За останні роки практичні працівники у галузі державної молодіжної та соціальної політики отримали юридичне трактування понять «соціальна робота з дітьми та молоддю», «соціальний супровід», «соціальна реабілітація», «фахівець із соціальної роботи», «центри соціальних служб для молоді» [12].

Прагнення України увійти до Європейського Союзу неможливе без створення системи правових, організаційних та інших заходів державних і недержавних інституцій, що сприятимуть підтриманню соціальної стабільності у молодіжному соціумі, утвердженню громадянських прав молоді [16]. В Україні законодавство із державної молодіжної політики повинно розроблятися з урахуванням забезпечення реалізації нашою державою міжнародно-правових зобов'язань. Важливими міжнародними соціально-правовими конвенціями, які вплинули на розробку українського законодавства щодо державної молодіжної політики є [13]: Конвенція із соціальних питань Міжнародної організації праці; Конвенція про захист прав і основних свобод людини; Загальна декларація прав людини, Конвенція ООН про права дитини.

Проблемним залишається питання гармонізації законодавства в Україні з принципами Європейської конвенції з прав людини та Європейської соціальної хартії [12]. Тому є необхідність уніфікації нормативно-правової бази державної молодіжної політики із внесенням відповідних доповнень і уточнень. Це буде сприяти комплексному забезпеченню реалізації державної молодіжної політики, зміцненню гарантії здійснення прав і свобод молодих громадян та їхніх організацій, дані законодавчі акти мають ґрунтуватися на принципах демократії й пріоритету права [7]. Органи державної влади мають взяти на себе зобов'язання забезпечити молоді соціальні права, що має сприяти захисту і підвищенню життєвого рівня молодих громадян України.

Система законодавства стосовно державної молодіжної політики у сучасній Україні включає Декларацію «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні»; Сімейний, Жит-

ловий, Кодекс законів про працю, Кримінальний, Цивільний, Кодекс про адміністративні порушення; Закони України; Постанови Верховної Ради України; Укази і Розпорядження Президента України; Постанови й Розпорядження Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади; міських рад, обласних, районних, міських, сільських та селищних рад [12].

Зазначені суб'єкти окреслюють норми, які визначають правове середовище діяльності органів державного управління із забезпечення реалізації державної молодіжної політики, а також основу для соціального захисту і надання допомоги молодим громадянам з метою реалізації їх потреб, забезпечення інтересів [1]. Органи державної влади та місцевого самоврядування встановлюють правові норми здійснення управлінського впливу на структури державної політики, які визначають цілі, завдання, принципи функціонування, механізми реалізації; регламентують відносини, що виникають у цій сфері; закріплюють гарантії діяльності державних органів, громадських молодіжних організацій і всіх громадян [13].

Поки не знаходить реалізації заплановане удосконалення нормативно-правової бази державної молодіжної політики щодо пільгового оподаткування доходів молоді, яка розпочинає підприємницьку діяльність; удосконалення механізмів державного регулювання економічного стимулювання суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють підтримку молодіжних громадських організацій та створюють робочі місця для молоді; створення умов для пільгового кредитування молодіжної підприємницької діяльності [14]. Відсутні у політиці держави й чіткі критерії та індикатори, згідно з якими можна було б здійснювати ефективну оцінку запланованих змін у молодіжному соціумі, що, на жаль, вказує на декларативність державної молодіжної політики.

Для забезпечення права молоді на освіту, на виконання Закону України «Про освіту» Кабінет Міністрів України прийняв низку постанов, якими визначив порядок та соціальні компенсації працевлаштування освітніх фахівців. Державний захист прав молодих громадян на охорону здоров'я визначено у Законі України «Про охорону здоров'я» [13]. Право на житло закріплено у Житловому кодексі України, а право молоді на свободу та сповідання релігії відображено у Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» [12].

Військова служба молоді визначається Законами України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» та «Про альтернативну службу», де деталізовані права молодих людей на проходження служби [14]. Особливості культурного і фізичного розвитку молоді в Україні визначені Законами України: «Про культуру» і «Про фізичну культуру і спорт». Президентами України видано низку Указів та Розпоряджень: «Про додаткові заходи щодо реалізації державної молодіжної політики», «Про додаткові заходи щодо вдосконалення соціальної роботи з дітьми, молоддю та сім'ями», Розпорядження «Про призначення грантів Президента України для обдарованої молоді» та багато інших [13].

Усі нормативно-правові акти Президента України щодо формування та реалізації державної молодіжної політики можна класифікувати за наступними напрямками: з питань діяльності молоді дорадчих та інших консультативних структур; з кадрових питань у державній молодіжній політиці; з окремих питань соціального становлення та розвитку молоді; з питань затвердження заходів та програм; з питань відзначення представників молодіжних організацій та громадськості.

Вагоме значення у нормативно-правовому забезпеченні державної молодіжної політики займає Верховна Рада України, яка прийняла понад ста Законів у сфері освіти, культури, фізичного розвитку, соціально й економічної галузей щодо молоді [13]. У структурі парламенту функціонує Комітет Верховної Ради України з питань молодіжної політики, спорту і туризму, який є головним органом формування законодавства у парламенті [9, с. 26]. Діяльність даного Комітету сприяє позитивним крокам у питаннях виконання зобов'язань держави щодо підтримки молодіжної політики.

Негативне значення має той факт, що Постанови та Закони Верховної Ради України не повністю втілені у життя, що перешкоджає реалізації державних механізмів підтримки молоді [12]. Залишилися практично нереалізованими плани прийняти ефективні Закони про соціальну підтримку молоді сім'ї, розвиток молодіжного туризму, молодіжне підприємництво. Важливою заслугою влади є створення умов щодо активності молодіжних громадських організацій у законотворчій діяльності на всіх рівнях державного управління для найбільш комплексного врахування їх позиції [2].

З метою виконання Законів України повинні приймати відповідні нормативно-правові акти Кабінет Міністрів України, Міністерства, Державні комітети [14]. Питання державної моло-

діждної політики повинні постійно перебувати під контролем Кабінету Міністрів України, що засвідчують його Постанови й Розпорядження [17]. Дані нормативно-правові аспекти пов'язані з ефективністю механізмів державного управління щодо молоді, її соціальної адаптації, забезпечення прав молоді та стосуються усіх сфер її життєдіяльності. Протягом тривалого часу Уряд України ухвалив низку програмних документів, що дозволило упорядкувати нормотворчість у питаннях зайнятості молоді, забезпечення її соціальною підтримкою, залучення до громадської діяльності.

Розвиваючи мережу державних установ, призначених для допомоги молодим громадянам, Кабінет Міністрів України затвердив типові положення про Молодіжний центр праці, соціальний центр матері та дитини, соціальний гуртожиток, центр соціально-психологічної допомоги, центр соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями [13]. На діяльність соціальних служб було спрямоване урядове рішення «Про заходи щодо вдосконалення соціальної роботи з сім'ями, дітьми та молоддю», ним затверджувалося загальне положення про центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та план розвитку їхньої мережі [14].

Для системного вирішення соціальних проблем, молоді, сімей, Кабінет Міністрів України затвердив «Порядок проведення конкурсу проєктів програм, розроблених громадськими організаціями стосовно дітей, молоді, жінок та сім'ї» [13]. Для більш чіткої координації державно-управлінських рішень і дій стосовно забезпечення можливостей самореалізації у молоді видаються спільні нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади [11].

Сьогодні законодавча та нормативно-правова бази є відображенням стану влади, ефективності роботи органів державного управління взаємовідносин їх з Верховною Радою України, діалогу з молодіжними громадськими організаціями [12].

Варто акцентувати, що нормативно-правове регулювання у галузі державної молодіжної політики на теперішньому етапі виявилось недосконалим. Закони України та нормативно-правові акти, які тією чи іншою мірою спрямовані на вирішення молодіжних питань, не реалізовані і взаємно суперечливі [12].

Висновки з проведеного дослідження. Одним із дієвих механізмів державного управління з реалізації державної молодіжної політики має стати прийняття нових Законів України та нормативно-правових актів, які були б спрямовані на реалізацію ефективної молодіжної політики. Основними складовими мають бути: конституційне законодавство та галузеве молодіжне законодавство; повинні бути закріплені особливі громадянські соціальні права та обов'язки молоді.

Проголошення державою прав молоді на всі соціально-гуманітарні послуги без наявності механізмів їх реалізації призводять до того, що державні гарантії молоді не забезпечуються на ефективному рівні. Дана ситуація не сприяє соціальному становленню, гармонійному розвитку та утвердженню громадянських прав молоді. Так, наприклад державні механізми забезпечення молоді житлом сьогодні не є зреалізованими, тому необхідно переглянути діяльність Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву і внести комплексні зміни до нормативно-правової бази у цьому напрямку.

Для формування нових організаційних форм та державних механізмів реалізації прав і обов'язків молодих громадян необхідне посилення координації зусиль органів державної влади та молодіжних громадських організацій і об'єднань. Актуальними є питання комплексного удосконалення процесу нормативно-правової інституціоналізації державної молодіжної політики на нинішньому етапі її розвитку, визначення місця і роль громадських організацій та молодіжних об'єднань у системі державної організації суспільства.

Список літератури:

1. Аверьянов Л.Я. О проблемах молодежи и не только о них. Социологические исследования. 2008. № 10. С. 153-157.
2. Захист дітей, які потребують уваги суспільства: зб. стат. / Держ. служба статистики України. Київ, 2013. С. 39.
3. Каретна О.О. Молодіжні громадські організації у системі взаємодії влади та суспільства. Політологічні записки: зб. наук. пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. Випуск 4. С. 446-452.
4. Лібанова Е.М. Молодь та молодіжна політика в Україні: соціально-демографічні аспекти / за ред. Е.М. Лібанової. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 248 с.
5. Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки: колективна монографія / за ред. Е.М. Лібанової. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2012. 320 с.

6. Майданік І.П. Українська молодь на ринках праці зарубіжних держав. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2010. 176 с.
7. Мельник М.О. Процес соціального становлення та розвитку молоді як об'єкт державної політики. Ефективність державного управління: зб. наук. пр. / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2013. Вип. 35. С. 212–219.
8. Михальченко Г.Г. Сучасні тенденції формування та розвитку молодіжного сегменту ринку праці України. Соціально-трудова відносина: теорія та практика: зб. наук. пр. Київ, 2013. № 2(6). С.16-22.
9. Молодіжна сімейна політика в Україні. Умань: Видавець Сочінський, 2011. 217 с.
10. Орлов В.В. Співпраця органів державної влади у сфері державної молодіжної політики та молодіжних громадських організацій в Україні. Економіка та держава. 2009. № 2. С. 110-113.
11. Парубчак І.О., Ярошович В.І. Актуальні проблеми державного регулювання соціалізації студентської молоді: соціально-політичний аспект. Публічне управління та митне адміністрування. Вісник університету митної справи та фінансів. 2017. Вип. № 2(17). С. 101-112.
12. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: Указ Президента України від 27 вересня 2013 р. № 532/2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/532/2013> (дата звернення 03.09.2018).
13. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 № 1018-р.
14. Про затвердження плану заходів щодо національно-патріотичного виховання молоді на 2017 рік: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 898-р.
15. Саволайнен В.І. Молодь: її права та соціальне становлення в сучасній Україні. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0032323-12> (дата звернення 05.09.2018).
16. Українське суспільство 1992–2009: соціологічний моніторинг / за ред. Є. Головахи, Н. Паніна. К.: Ін-т соціології НАН України, 2010. 578 с.
17. Хто допоможе дітям і сім'ям у кризі, якщо держава не хоче? URL: http://www.p4ec.org.ua/ua/news_article/1228?fb_action_types=og_recommends (дата звернення 05.09.2018).

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОГО И НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ И ВОЗМОЖНОСТЕЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ МОЛОДЕЖИ В УКРАИНЕ

Проанализировано современное состояние нормативно-правового обеспечения государственной молодежной политики в Украине на современном этапе. Исследованы главные тенденции социальной активности молодежи и участие в молодежных общественных организациях и объединениях. Обоснована актуальность дополнения подзаконными актами существующего законодательства о государственной молодежной политике в части обеспечения ее реализации. Выявлена необходимость совершенствования организационно-правовых механизмов управления в государственной молодежной политике Украины.

Ключевые слова: государственная молодежная политика, нормативно-правовое обеспечение, государственное управление, молодежь, законодательные акты, общественные организации и объединения, социальная работа.

EFFICIENCY OF LEGISLATIVE AND REGULATORY SUPPLY OF THE STATE YOUTH POLICY ON THE POSSIBILITY OF SELF-REALIZATION YOUNG PEOPLE IN UKRAINE

The current state of the legal and regulatory supply of the state youth policy in Ukraine at the present stage is analyzed. The main trends of social activity of youth concerning participation in youth public organizations and associations are investigated. The article substantiates the importance of supplement the by-laws of the existing legislation with regard to the state youth policy in terms of ensuring its implementation. The necessity of improvement of organizational and legal mechanisms of management in the state youth policy of Ukraine is found out.

Key words: state youth policy, legal and regulatory supply, public administration, youth, legislative acts, public organizations and associations, social work.